

Raport.
Reagowanie straży
pożarnej i nadzoru
budowlanego na pożary
sadzy w kominie

Rybnik 2020

Raport.
Reagowanie straży pożarnej i nadzoru budowlanego
na pożary sadzy w kominie

 fundacja 360!

www.fundacja360.pl

Sfinansowano przez Narodowy Instytut Wolności ze środków
Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014-2020.

Spis treści

1. WSTĘP.....	4
2. OBOWIĄZUJĄCE PRAWO	5
3. PRZEBIEG BADANIA	8
4. WYNIKI BADANIA.....	10
5. WNIOSKI I REKOMENDACJE.....	16

1. WSTĘP

Dlaczego zajęliśmy się pożarami sadzy? Wydaje się, że wobec powagi sytuacji związanej ze stanem polskiego powietrza zjawisko jest niszowe – pożar sadzy w kominie nie zdarza się codziennie (przynajmniej tak podpowiada intuicja, ale o tym dalej). Nasza codzienność to kilka milionów kopciuchów emitujących w sezonie grzewczym pyły zawieszone i benzo(a)piren w ilościach rekordowych na tle reszty Europy. Szacuje się, że rocznie z tego powodu w Polsce umiera ok. 45 tys. osób, a wielokrotnie więcej cierpi na choroby układu krążenia i oddechowego. Można więc powątpiewać: czy zainteresowanie tym zjawiskiem nie jest po prostu szukaniem na siłę sensacji w temacie, który wydaje się wyeksploatowany?

Wychodzimy z następującego założenia – walka o czyste powietrze to wyzwanie nie dla pojedynczej gminy, województwa, ministerstwa czy rządowej agencji. Problem jest tak gigantyczny i złożony, że jego skuteczne rozwiązanie wymaga zaangażowania każdej dostępnej pomocy. Dotyczy to również tych instytucji, które na pierwszy rzut oka nie są związane z problemem.

Przypadki zapalenia się sadzy w kominie są skutkiem użytkowania starych, nieefektywnych kotłów bądź pieców i nieprawidłowego dbania o instalację grzewczą (nie wspominając o spalaniu mokrego drewna, czy nawet odpadów) – mamy więc na pierwszym planie głównych winowajców problemu niskiej jakości powietrza w Polsce.

Regularne usuwanie zanieczyszczeń z kominów należy traktować jako profilaktykę emisji pyłów do atmosfery. Kiedy komin nie jest czyszczony sadza jest emitowana do atmosfery, a przy jego pożarze sadza w ogromnych ilościach jednorazowo trafia w powietrze.

Prezes Krajowej Izby Kominiarzy Marcin Ziombki szacuje - kominiarz czyszczący kominy w budynku jednorodzinny (tzw. niska emisja) usuwa podczas każdorazowego czyszczenia objętościowo około 8 kg sadzy i innych związków powstałych w procesie spalania paliw stałych. Przyjmując, że każdy kominiarz w Polsce wyczyści tylko trzy kominy dziennie daje to miesięcznie 1.920 ton pyłów (4 tys. kominiarzy x 20 dni x 3 czyszczenia x 8 kg = 1 920 000 kg).¹

Kiedy już dojdzie do pożaru komina może nastąpić m.in. jego rozszczelnienie (co grozi zatruciem czadem), a nawet uszkodzenie samej konstrukcji budynku. Każde takie zdarzenie to potencjalne ryzyko dla zdrowia i życia osób mieszkających w budynku, w którym do tego zdarzenia doszło.

Do podjęcia tematu skłoniły nas sygnały, że choć do zapalenia się sadzy w kominie dochodzi często, a jego przyczyny są oczywiste (brak systematycznego czyszczenia instalacji kominowej), brakuje odpowiedzi ze strony instytucji, które posiadają narzędzia, żeby skutecznie interweniować. W rezultacie ciągle zwalczamy skutki, zamiast ograniczać problem w zarodku. Tymczasem korzyści mogą być wielorakie:

- ochrona zdrowia i życia ludzkiego;
- „lepsze” spalanie dzięki sprawniejszej instalacji kominowej, co oznacza, że emitowanych jest mniej zanieczyszczeń podczas normalnej pracy pieca lub kotła;

¹ <https://pap-mediareom.pl/nauka-i-technologie/kominiarze-pogromcami-smogu-rocznie-usuwaja-z-kominow-tysiace-ton-sadzy-i-pylow>

Raport.

Reagowanie straży pożarnej i nadzoru budowlanego na pożary sadzy w kominie

- regularnie czyszczony komin to minimalne ryzyko zapalenia się sadzy, a w efekcie brak ponadnormatywnej emisji zanieczyszczeń podczas pożaru;
- rzetelniejszy rachunek ekonomiczny użytkownika instalacji na paliwa stałe, gdzie koszty przeglądów kominarskich są zwykle pomijane;
- ograniczenie kosztów związanych z interwencjami Państwowej Straży Pożarnej (PSP).

Liczymy na to, że nagłośnienie problemu i wskazanie możliwych kroków w celu jego przewyciężenia przyczyni się do lepszej ochrony zdrowia i życia ludzi, a ponadto będzie kolejnym argumentem na rzecz jak najszybszej wymiany źródeł ciepła na nowoczesne, bezpieczne dla środowiska i życia ludzi.

2. OBOWIĄZUJĄCE PRAWO

2.1 Przepisy zobowiązują do czyszczenia kominów – analiza

Zgodnie z § 34 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów (Dz. U. Nr 109 poz. 719), w obiektach w których odbywa się proces spalania paliwa stałego, ciekłego lub gazowego, usuwa się zanieczyszczenia z przewodów dymowych i spalinowych:

- co najmniej raz na trzy miesiące w budynkach opalanych paliwem stałym (np. węglem, drewnem),
- co najmniej raz na sześć miesięcy w budynkach opalanych paliwem płynnym i gazowym.

Niespełnienie tego obowiązku jest wykroczeniem, co wynika z kodeksu wykroczeń:

Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń

Art. 82. *[Niewykonywanie obowiązków przeciwpożarowych]*

§ 2. Kto, będąc obowiązany na podstawie przepisów o ochronie przeciwpożarowej do zapewnienia warunków ochrony przeciwpożarowej obiektu lub terenu, nie dopełnia obowiązków polegających na: (...)

7) zapewnieniu usuwania zanieczyszczeń z przewodów dymowych i spalinowych, podlega karze aresztu, grzywny albo karze nagany.

Z kolei art. 62 ust. 1 pkt 1 lit.c ustawy z dnia 8 czerwca 2017 r. Prawo budowlane (Dz.U. 2017 poz. 1332) zobowiązuje właścicieli i zarządców obiektów budowlanych do okresowej kontroli, co najmniej raz w roku stanu technicznego instalacji gazowych oraz przewodów kominowych (dymowych, spalinowych i wentylacyjnych).

Kontrolę stanu technicznego przewodów kominowych, powinny przeprowadzać osoby posiadające kwalifikacje mistrza w rzemiośle kominarskim.

Raport.

Reagowanie straży pożarnej i nadzoru budowlanego na pożary sadzy w kominie

Niespełnienie tego obowiązku stanowi wykroczenie:

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane

Art. 93. [Naruszenie przepisów prawa budowlanego]

Kto: (...)

8) nie spełnia obowiązku, o którym mowa w art. 62 ust. 1 pkt 1-4a, podlega karze grzywny.

Niezależnie od powyższego zachowanie polegające na zaniechaniu czyszczenia przewodów kominowych (naruszenie obowiązku utrzymywanie obiektu budowlanego w należyтым stanie technicznym, niezapewnienie bezpieczeństwa użytkowania obiektu) może być uznane za przestępstwo z art. 91a prawa budowlanego:

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane

Art. 91a. [Naruszenie obowiązku utrzymania obiektu budowlanego w należyтым stanie]

Kto nie spełnia, określonego w art. 61, obowiązku utrzymania obiektu budowlanego w należyтым stanie technicznym, użytkuje obiekt w sposób niezgodny z przepisami lub nie zapewnia bezpieczeństwa użytkowania obiektu budowlanego, podlega grzywnie nie mniejszej niż 100 stawek dziennych, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Przytoczony art. 61 stanowi zaś, że:

Art. 61. [Obowiązki właściciela lub zarządcy obiektu budowlanego]

Właściciel lub zarządca obiektu budowlanego jest obowiązany:

- 1) utrzymywać i użytkować obiekt zgodnie z zasadami, o których mowa w art. 5 ust. 2;

Z kolei art. 5 brzmi następująco:

Art. 5. 1. Obiekt budowlany jako całość oraz jego poszczególne części, wraz ze związanymi z nim urządzeniami budowlanymi należy, biorąc pod uwagę przewidywany okres użytkowania, projektować i budować w sposób określony w przepisach, w tym techniczno-budowlanych, oraz zgodnie z zasadami wiedzy technicznej, zapewniając:

- 1) spełnienie podstawowych wymagań dotyczących obiektów budowlanych określonych w załączniku I do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 305/2011 z dnia 9 marca 2011 r. ustanawiającego zharmonizowane warunki wprowadzania do obrotu wyrobów budowlanych i uchylającego dyrektywę Rady 89/106/EWG (Dz. Urz. UE L 88 z 04.04.2011, str. 5, z późn. zm.), dotyczących:
 - a) nośności i stateczności konstrukcji,
 - b) bezpieczeństwa pożarowego,
 - c) higieny, zdrowia i środowiska (...).
- 2) Obiekt budowlany należy użytkować w sposób zgodny z jego przeznaczeniem i wymaganiami ochrony środowiska oraz utrzymywać w należyтым stanie technicznym i estetycznym, nie dopuszczając do nadmiernego pogorszenia jego właściwości użytkowych i sprawności

Raport.

Reagowanie straży pożarnej i nadzoru budowlanego na pożary sady w kominie

technicznej, w szczególności w zakresie związanym z wymaganiami, o których mowa w ust. 1 pkt 1-7.

Na koniec jako podsumowanie powyższego wyводу warto przytoczyć Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 29 maja 2018 r. VIII SA/Wa 75/18 (Obowiązek dbania o obiekt budowlany oraz kontrola realizacji tego obowiązku):

TEZA aktualna

Przepis art. 61 pkt 1 w związku z art. 5 ust. 2 Prawa budowlanego nakłada na właściciela obiektu lub jego zarządcę szczególny obowiązek dbania o obiekt budowlany. Pociąga to za sobą konieczność przeprowadzania okresowych kontroli obiektu, a także – w razie potrzeby – stosownych napraw, konserwacji czy remontów. Przepisy prawa budowlanego uprawniają organy nadzoru budowlanego do badania, czy dany obiekt budowlany utrzymywany jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami.

2.2 Uprawnienia Państwowej Straży Pożarnej w kontekście postępowania w przypadku pożarów kominów

Kluczowe informacje na temat uprawnień PSP zawiera ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej, zgodnie z którą do podstawowych zadań Państwowej Straży Pożarnej należy m.in.:

- rozpoznawanie zagrożeń pożarowych i innych miejscowych zagrożeń;
- organizowanie i prowadzenie akcji ratowniczych w czasie pożarów, klęsk żywiołowych lub likwidacji miejscowych zagrożeń;
- nadzór nad przestrzeganiem przepisów przeciwpożarowych.

Na mocy art. 23 wspomnianej ustawy Państwowa Straż Pożarna przeprowadza czynności kontrolno-rozpoznawcze w zakresie m.in.:

- kontroli przestrzegania przepisów przeciwpożarowych;
- wstępnego ustalania nieprawidłowości, które przyczyniły się do powstania pożaru oraz okoliczności jego rozprzestrzenienia się.

Prawo do przeprowadzania czynności kontrolno-rozpoznawczych mają strażacy upoważnieni przez właściwego komendanta Państwowej Straży Pożarnej.

Na podst. Art. 23 ust. 6 ustawy strażacy posiadający upoważnienie, w przypadku m.in. naruszenia przepisów przeciwpożarowych **mają prawo do nakładania grzywny w drodze mandatu karnego.**

Prawo do nakładania mandatów w przypadkach naruszenia przepisów przeciwpożarowych doprecyzowuje Rozporządzenie ministra spraw wewnętrznych i administracji z dnia 11 sierpnia 2003 r. w sprawie wykroczeń, za które funkcjonariusze pożarnictwa pełniący służbę w Państwowej Straży Pożarnej są uprawnieni do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego oraz warunków i sposobu wydawania upoważnień.

Na mocy tego rozporządzenia funkcjonariusze pożarnictwa pełniący służbę w Państwowej Straży Pożarnej, zwani dalej „strażakami”, uprawnieni do wykonywania czynności kontrolno-rozpoznawczych z zakresu ochrony przeciwpożarowej, są uprawnieni do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego za wykroczenia określone w art. 82 § 1-5 oraz art. 82a § 3 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks

Raport.

Reagowanie straży pożarnej i nadzoru budowlanego na pożary sady w kominie

wykroczeń (Dz. U. z 2010 r. Nr 46, poz. 275, z późn. zm.).

Wskazane tu wykroczenie zostało już omówione wcześniej. Warto przypomnieć, że dotyczy ono niewykonywania obowiązków przeciwpożarowych polegających m.in. na usuwaniu zanieczyszczeń z przewodów dymowych i spalinowych.

Upoważnienia do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego dla strażaków wydaje komendant powiatowy (miejski) Państwowej Straży Pożarnej dla strażaków pełniących służbę w komendzie powiatowej (miejskiej) Państwowej Straży Pożarnej.

Niezależnie od powyższych uprawnień Komendant powiatowy (miejski) PSP ma prawo do wydania decyzji na podstawie art. 26 ustawy o PSP, który stanowi:

Art. 26. [Decyzje wydawane w razie stwierdzenia naruszenia przepisów przeciwpożarowych]

1. Komendant powiatowy (miejski) Państwowej Straży Pożarnej, w razie stwierdzenia naruszenia przepisów przeciwpożarowych, uprawniony jest w drodze decyzji administracyjnej do:

- 1) nakazania usunięcia stwierdzonych uchybień w ustalonym terminie;*
- 2) wstrzymania robót (prac), zakazania używania maszyn, urządzeń lub środków transportowych oraz eksploatacji pomieszczeń, obiektów lub ich części, jeżeli stwierdzone uchybienia mogą powodować zagrożenie życia ludzi lub bezpośrednio niebezpieczeństwo powstania pożaru.*

2. Decyzje w sprawach, o których mowa w ust. 1 pkt 2, podlegają natychmiastowemu wykonaniu.

3. PRZEBIEG BADANIA

W woj. śląskim znajduje się 36 powiatów, w tym 17 powiatów ziemskich i 19 grodzkich. Na terenie każdego z nich działają zarówno komendy Państwowej Straży Pożarnej (powiatowe lub miejskie – w przypadku miast na prawach powiatu) oraz inspektoraty nadzoru budowlanego. Ilość tych instytucji nie jest jednak tożsama z liczbą powiatów.

Łącznie w woj. śląskim znajduje się 31 komend Państwowej Straży Pożarnej. W kilku przypadkach obszarem działania komendy miejskiej PSP jest również obszar powiatu ziemskiego. Dotyczy to komendy w Bielsku-Białej (działającej również na obszarze powiatu bielskiego), Częstochowie (częstochowski), Gliwicach (gliwicki), Rybniku (rybnicki) i Tychach (bieruńsko-łódzki). W przypadku inspektoratów nadzoru budowlanego ich liczba jest większa i wynosi 34 (zadania dla powiatu rybnickiego i miasta Rybnik łączy jeden inspektorat, podobnie jak dla Chorzowa i Świętochłowic).

Badaniem objęto:

- 20 komend Państwowej Straży Pożarnej z województwa śląskiego, które zostały wylosowane z grona wszystkich PSP z województwa,
- 24 powiatowe inspektoraty nadzoru budowlanego (PINB) z województwa śląskiego pokrywające się z obszarem funkcjonowania wylosowanych komend PSP. Większa liczba PINB objętych badaniem wynika z tego, że istnieją osobne inspektoraty dla powiatu ziemskiego

Raport.

Reagowanie straży pożarnej i nadzoru budowlanego na pożary sady w kominie

i miasta (na prawach powiatu) w Bielsku-Białej, Częstochowie i Gliwicach, a także w powiecie bieruńsko-lędzińskim.

Badanie przeprowadzono poprzez pytania przekazane w ramach wniosku o dostęp do informacji publicznej. Wybór tej formy wynikał z chęci uzyskania porównywalnych wyników. Wniosek o dostęp do informacji publicznej został wysłany na adresy e-mail poszczególnych komend Państwowej Straży Pożarnej i powiatowych inspektoratów nadzoru budowlanego ustalone na stronach BIP tych instytucji.

Wniosek wysłany do powiatowych i miejskich komendantów straży pożarnej zawierał następujące pytania:

1. *Ile razy w 2019 r. jednostki ratowniczo-gaśnicze podejmowały interwencję w związku z zapaleniem się sadzy w kominie w budynkach mieszkalnych na terenie*?
2. *W ilu przypadkach, o których mowa w pkt 1, osoby będące obowiązane na podstawie przepisów o ochronie przeciwpożarowej do zapewnienia warunków ochrony przeciwpożarowej obiektu lub terenu, a które nie dopełniły obowiązków polegających na zapewnieniu usuwania zanieczyszczeń z przewodów dymowych i spalinowych:*
 - *ukarane zostały mandatem karnym za wykroczenie z art. 82 §2 pkt 7 kodeksu wykroczeń?*
 - *skierowano przeciwko nim wniosek o ukaranie za popełnienie wykroczenia do Sądu Rejonowego w* ?
3. *Zważywszy, że pożar sadzy w kominie kończy się najczęściej na konieczności naprawy przewodu kominowego, który w wyniku pożaru zostaje popękany lub wręcz – rozerwany, czy w przypadkach, o których mowa w pkt 1, wysłano zawiadomienia do Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego celem zainicjowania postępowania mającego określić stan techniczny budynku?*

(Prawo budowlane – Art. 62. [Okresowe kontrole stanu technicznego obiektu budowlanego, instalacji i przewodów]

 1. *Obiekty budowlane powinny być w czasie ich użytkowania poddawane przez właściciela lub zarządcę kontroli:*
 - 1) *okresowej, co najmniej raz w roku, polegającej na sprawdzeniu stanu technicznego:*
 - c) *instalacji gazowych oraz przewodów kominowych (dymowych, spalinowych i wentylacyjnych);*
 3. *Organ nadzoru budowlanego – w razie stwierdzenia nieodpowiedniego stanu technicznego obiektu budowlanego lub jego części, mogącego spowodować zagrożenie: życia lub zdrowia ludzi, bezpieczeństwa mienia bądź środowiska – nakazuje przeprowadzenie kontroli, o której mowa w ust. 1, a także może żądać przedstawienia ekspertyzy stanu technicznego obiektu lub jego części.)*
4. *Proszę o przesłanie fotokopii jednego kompletu zanonimizowanych dokumentów sporządzanych w związku z akcją gaśniczą, o której mowa w pkt 1, w 2020 roku.*

Z kolei wniosek przekazany inspektorom nadzoru budowlanego zawierał następujące pytania:

1. *Ile zawiadomień o interwencjach w związku z zapaleniem się sadzy w kominie w budynkach mieszkalnych na terenie otrzymał PINB w 2019 roku od:*
 - *Komendanta Powiatowego (Miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej w*?
 - *jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej?*
 - *kominiarzy?*

(proszę podać liczbę zawiadomień oddzielnie dla każdego z podmiotów).

Raport.

Reagowanie straży pożarnej i nadzoru budowlanego na pożary sadzy w kominie

2. *Jakie działania zostały podjęte na podstawie zawiadomień wskazanych w pkt 1:*

- *w ilu przypadkach nakazano przeprowadzenia kontroli przewodów kominowych (dymowych, spalinowych i wentylacyjnych) na podstawie art. 62. ust. 3 Prawa budowlanego?*
- *w ilu przypadkach na podstawie art. 66 ust. 1 Prawa budowlanego wydana została decyzja nakazująca usunięcie nieprawidłowości stwierdzonych w obiekcie budowlanym?*
- *w ilu przypadkach na podstawie art. 66 ust. 1 i ust.2 Prawa budowlanego wydana została decyzja zakazująca użytkowania obiektu budowlanego lub jego części do czasu usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości?*

Ponieważ nie wszystkie instytucje odpowiedziały na wniosek w ustawowym terminie postanowiono o przesłaniu wniosku jeszcze raz za pośrednictwem portalu ePUAP. W takiej formie został przesłany do PINB w Bieruniu, Częstochowie (dla Miasta), Pszczynie, Raciborzu i Siemianowicach Śląskich oraz komend PSP w Gliwicach, Jastrzębiu-Zdroju, Raciborzu, Siemianowicach Śląskich, Tychach, Wodzisławiu Śląskim i Żywcu. Ostatecznie otrzymano odpowiedź od wszystkich wymienionych podmiotów poza Komendantem Powiatowym PSP w Wodzisławiu Śląskim.

4. WYNIKI BADANIA

4.1 Skala zjawiska zapalenia się sadzy w kominie budynków mieszkalnych

Pożary sadzy wg danych przekazanych przez Komendy PSP w powiatach i miastach objętych badaniem zdarzyły się w ubiegłym roku 930 razy. Biorąc pod uwagę, że sezon grzewczy trwa ok. 6 miesięcy, a badaniem objęto 2/3 funkcjonujących komend można założyć, że średnio codziennie między październikiem a marcem płonie w województwie 8 kominów. Jest to więc zjawisko powszechne, nie incydentalne, jak mogłoby się wydawać. To pokazuje również skalę problemu związanego z prawidłowym eksploataowaniem instalacji kominowej. Poniższa tabela pokazuje liczbę interwencji jednostek ratowniczo-gaśniczych z komend uczestniczących w badaniu.

Tabela 1.

LP.	KOMENDA	OBSZAR DZIAŁANIA	LICZBA INTERWENCJI W ZWIĄZKU Z ZAPALENIEM SADZY W KOMINIE W 2019
1.	Komenda Miejska PSP w Bielsku-Białej	Miasto Bielsko-Biała, Powiat bielski	138
2.	Komenda Miejska PSP w Chorzowie	miasto Chorzów	16
3.	Komenda Powiatowa PSP w Cieszynie	Powiat cieszyński	79
4.	Komenda Miejska PSP w Częstochowie	Miasto Częstochowa, Powiat częstochowski	87

Raport.

Reagowanie straży pożarnej i nadzoru budowlanego na pożary sadzy w kominie

5.	Komenda Miejska PSP w Gliwicach	Miasto Gliwice, Powiat gliwicki,	83
6.	Komenda Miejska PSP w Jastrzębiu-Zdroju	Miasto Jastrzębie-Zdrój	27
7.	Komenda Miejska PSP w Jaworznie	Miasto Jaworzno	13
8.	Komenda Miejska PSP w Katowicach	Miasto Katowice	45
9.	Komenda Powiatowa PSP w Kłobucku	Powiat kłobucki	33
10.	Komenda Powiatowa PSP w Lublińcu	Powiat lubliniecki	34
11.	Komenda Miejska PSP w Mysłowicach	Miasto Mysłowice	24
12.	Komenda Powiatowa PSP w Pszczynie	Powiat pszczyński	41
13.	Komenda Powiatowa PSP w Raciborzu	Powiat raciborski	30
14.	Komenda Miejska PSP w Rybniku	Miasto Rybnik, Powiat rybnicki	94
15.	Komenda Miejska PSP w Siemianowicach Śląskich	Miasto Siemianowice Śląskie	15
16.	Komenda Miejska PSP w Sosnowcu	Miasto Sosnowiec	27
17.	Komenda Miejska PSP w Tychach	Miasto Tychy, Powiat bieruńsko-lędziński	27
18.	Komenda Powiatowa PSP w Wodzisławiu Śląskim	Powiat wodzisławski	brak odpowiedzi
19.	Komenda Miejska PSP w Żorach	Miasto Żory	22
20.	Komenda Powiatowa PSP w Żywcu	Powiat żywiecki	95
RAZEM			930

Źródło: opracowanie własne

Ciekawych obserwacji dostarcza porównanie udzielonych odpowiedzi z ilością wszystkich interwencji dotyczących pożarów podejmowanych przez komendy miejskie i powiatowe PSP notujące ogółem ponad 2 tysiące interwencji w 2019 r. w województwie śląskim. Przytoczone dane pochodzą z opracowania Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Katowicach - *Realizacja zadań krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego w województwie śląskim w 2019 roku* (Katowice, luty 2020). Należy dodać, że w analizie przyjęto uproszczenie, polegające na zawężeniu pożarów sadzy w kominie tylko do budynków mieszkalnych (tzn. nie można wykluczyć, że zdarzają się one również w budynkach

Raport.

Reagowanie straży pożarnej i nadzoru budowlanego na pożary sadzy w kominie

np. usługowych). Jednak na dominujący udział budynków mieszkalnych w ogóle obiektów budowlanych uproszczenie to wydaje się dopuszczalne.

Tabela 2.

LP.	KOMENDA	INTERWENCJE – POŻARY OGÓŁEM	INTERWENCJE – POŻAR SADZY W KOMINIE	UDZIAŁ POŻARÓW SADZY W OGÓLE POŻARÓW
1.	Komenda Miejska PSP w Bielsku-Białej	789	138	17,49%
2.	Komenda Powiatowa PSP w Cieszynie	393	79	20,10%
3.	Komenda Miejska PSP w Częstochowie	1951	87	4,46%
4.	Komenda Miejska PSP w Gliwicach	1042	83	7,97%
5.	Komenda Miejska PSP w Katowicach	909	45	4,95%
6.	Komenda Miejska PSP w Rybniku	603	94	15,59%
7.	Komenda Miejska PSP w Sosnowcu	766	27	3,52%
8.	Komenda Miejska PSP w Tychach	475	27	5,68%
9.	Komenda Powiatowa PSP w Żywcu	524	95	18,13%
			Średnia:	10,88%

Źródło: opracowanie własne

Wyraźnie widać, że w południowej części województwa pożary sadzy stanowią poważny odsetek wszystkich interwencji jednostek ratowniczo-gaśniczych PSP. W powiecie cieszyńskim co piąty wyjazd do pożaru oznaczał interwencję wywołaną palącą się sadzą. Niewiele mniej było to w powiecie żywieckim (18%) oraz w Bielsku-Białej i powiecie bielskim (17%). Również w Rybniku i powiecie rybnickim istotną część pożarów stanowią zapalenia sadzy (16%). Uśredniając te wyniki okazuje się, że gdyby wyeliminować zjawisko palenia się sadzy w kominie, to udało by się zmniejszyć konieczność interwencji straży pożarnej w województwie aż o ponad 10%.

4.2 Konsekwencje prawne interwencji straży pożarnej

Odpowiedzi udzielone na pytania dotyczące stosowania w praktyce uprawnień Państwowej Straży Pożarnej związanych możliwością nałożenia mandatu karnego, jak również skierowania wniosku o ukaranie za popełnienie wykroczenia do sądu rejonowego nie wymagają obszernej analizy.

Jeśli chodzi o pierwszy środek, tylko jedna spośród badanych komend PSP w 2019 r. nałożyła mandat karny na osoby, które nie dopełniły obowiązków polegających na zapewnieniu usuwania zanieczyszczeń z przewodów dymowych i spalinowych. Tą instytucją jest Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Rybniku, która nałożyła jeden taki mandat w 2019 r.

Raport.

Reagowanie straży pożarnej i nadzoru budowlanego na pożary sadzy w kominie

Dla porządku należy przytoczyć odpowiedzi inne, niż jednoznaczne wskazanie braku stosowania mandatów karnych.

Komenda Miejska PSP w Bielsku-Białej nie gromadzi informacji pozwalających na udzielenie odpowiedzi na powyższe pytania. Komenda Miejska PSP w Tychach nie wszczyniała postępowania mandatowego, ponieważ: *w ramach prowadzonych interwencji nie ujawniono wykroczeń.*

Ważnej z punktu widzenia prowadzonego badania odpowiedzi udzieliła Komenda Powiatowa PSP w Pszczynie: *W przypadku działań ratowniczo gaśniczych wymienionych w pkt. 1 funkcjonariusze Państwowej Straży Pożarnej nie są właściwi do nakładania grzywny w trybie postępowania mandatowego.* W świetle przedstawionej wyżej analizy przepisów prawa wskazuje to być może na brak świadomości na temat posiadanych uprawnień.

W przypadku drugiego narzędzia w rękach interweniującej straży pożarnej, czyli możliwości skierowania wniosku o ukaranie za wykroczenie do sądu rejonowego, to odpowiedzi są jeszcze bardziej jednostronne. Żadna uczestnicząca w badaniu komenda nie odpowiedziała twierdząco, przy czym trzeba przypomnieć, że komenda w Bielsku-Białej nie gromadzi takich danych.

Dodatkowo, Komenda Powiatowa PSP w Raciborzu zgłosiła w odpowiedzi fakt wystąpienia do administratora budynku wielorodzinnego.

Podsumowując – na 930 interwencji wywołanych pożarem sadzy w kominie tylko raz zastosowano narzędzie (mandat karny) zmierzające do ukarania sprawcy wykroczenia, odpowiedzialnego za zaistniałą sytuację.

Obraz sytuacji należy uzupełnić w oparciu o dokumenty przekazane w toku badania przez większość komend PSP, dotyczące akcji gaśniczej. Są to głównie *Informacje ze zdarzenia* oraz *Protokoły przekazania miejsca zdarzenia*. Te pierwsze mają charakter ewidencyjny, gromadząc dane m.in. o podjętych w toku akcji działaniach, wykorzystanych zasobach, przedmiocie akcji. Ich elementem jest także część opisowa zawierająca informacje m.in. na temat wniosków i uwag, zawartych także w tzw. przekazaniu miejsca zdarzenia. Uwagi te mają różny charakter. Część jest sformułowana dość kategorycznie, np.:

- *zakaz użytkowania przewodów spalinowych oraz piecy CO w pionie do czasu kontroli pieca, przyłącza do pieca oraz przewodów spalinowych przez uprawnione osoby,*
- *zakaz użytkowania przewodu kominowego do czasu kontroli,*
- *zakaz użytkowania pieca do czasu sprawdzenia i dokładnego wyczyszczenia przewodu kominowego przez uprawnionego Kominiarza,*
- *zakaz palenia w piecu węglowym do czasu dokonania przeglądu oraz czyszczenia przewodów kominowych.*

Są też sformułowania mniej stanowczo np.:

- *zalecenie zakazu użytkowania przewodu kominowego wraz z piecem do czasu sprawdzenia przez osoby uprawnione,*
- *zalecenie nie użytkowania pieca do czasu jego naprawy przez osoby uprawnione,*
- *zalecenie nieużytkowania pieca do czasu wykonania przeglądu przewodów kominowych,*
- *zaleca się sprawdzenie przewodu dymowego pieca co przez mistrza kominiarskiego przed ponownym użytkowaniem.*

Raport.

Reagowanie straży pożarnej i nadzoru budowlanego na pożary sadzy w kominie

Tylko w jednym z udostępnionych dokumentów znalazła się informacja, że właściciel budynku nie okazał zaświadczenia z przeglądu stanu technicznego komina oraz z czyszczenia komina.

4.3 Przepływ informacji między PSP a nadzorem budowlanym

W kolejnym pytaniu koncentrowano się na współpracy komend PSP z powiatowymi inspektorami nadzoru budowlanego. Skoro pożar sadzy w kominie potrafi wygenerować temperatury rzędu tysiąca

stopni Celsjusza, to zdarzenie to może skutkować zarówno brakiem szczelności przewodów kominowych (co oczywiście grozi przenikaniem spalin, w tym czadu, do pomieszczeń), jak również naruszeniem samej konstrukcji. W takim przypadku o zasadności tej współpracy decyduje poważne ryzyko zagrożenia zdrowia i życia mieszkańców obiektu, w którym doszło do zapalenia sadzy. Państwowa Straż Pożarna może zainicjować taką współpracę informując nadzór budowlany o przeprowadzonej interwencji, żeby zainicjować postępowanie PINB w celu ustalenia stanu technicznego budynku.

Wyniki przeprowadzonego monitoringu wskazują, że taki przepływ informacji występuje między nielicznymi spośród badanych jednostek. Tylko trzy komendy PSP wskazały w odpowiedzi, że zawiadamiają powiatowego inspektora nadzoru budowlanego. Są to Miejska Komenda PSP w Częstochowie (50 zawiadomień), a także Powiatowe Komendy PSP w Kłobucku (1 zawiadomienie) i Pszczynie (5 zawiadomień).

Ważnych informacji dostarcza zawiadomienie przekazane przez PSP w Pszczynie. W piśmie do PINB zawarto następującą treść:

(...) podczas oględzin budynku po przeprowadzonej akcji ratowniczej związanej z pożarem sadzy w kominie stwierdzono uszkodzenia przewodu kominowego odprowadzającego spaliny kotła na paliwo stałe. Właściciel obiektu nie okazał zaświadczenia z przeglądu stanu technicznego komina oraz z czyszczenia komina. Ww. uszkodzenia w opinii Kierującego Działaniem Ratowniczym mogą mieć wpływ na bezpieczeństwo obiektu w przyszłości.

Kluczowe dla o tematu niniejszego badania wydaje się zwrócenie uwagi na fakt weryfikacji przez interweniującą PSP posiadania dowodu na prawidłową eksploatację i konserwację instalacji kominowej. Brak zaświadczenia i stwierdzone uszkodzenia komina w tym przypadku były podstawą zawiadomienia inspektora nadzoru budowlanego.

Raport.

Reagowanie straży pożarnej i nadzoru budowlanego na pożary sadzy w kominie

Informacje pozyskane z drugiej strony tego łańcucha komunikacji, czyli od powiatowych inspektoratów nadzoru budowlanego (PINB), zasadniczo zgadzają się z uzyskanymi od komend straży pożarnej, z kilkoma wyjątkami. Przedstawia to poniższa tabela.

Tabela 3.

LP.	MIASTO/POWIAT	INFORMACJE O ZAWIADOMIENIU PINB PRZEZ PSP ZGŁOSZONE PRZEZ:		RÓŻNICA
		KOMENDA PSP	PINB	
1.	Miasto Częstochowa	27 ²	45	18
2.	Powiat częstochowski	23	47	24
3.	Powiat kłobucki	1	1	brak
4.	Powiat pszczyński	5	2	3
5.	Miasto Sosnowiec	0	1	1
	RAZEM:	56	96	

Źródło: opracowanie własne

Przede wszystkim, nieco więcej powiatowych inspektoratów nadzoru budowlanego odnotowało zawiadomienie przekazane przez jednostki PSP w sprawie pożaru komina – dodatkowo pojawia się Sosnowiec, ale można wyjaśnić tę różnicę dzięki szczegółowo udzielonej odpowiedzi. Otóż zgłoszenie zostało przekazane telefonicznie przez dyżurnego Policji w/s działań podjętych przez Straż Pożarną w związku z zapaleniem się sadzy w kominie budynku mieszkalnego jednorodzinne. Z kolei w pozostałych przypadkach, poza powiatem kłobuckim, liczba zawiadomień przedstawiona przez PSP jest różna od liczby przekazanej w badaniu przez PINB. Być może wynika to z odmiennego kwalifikowania takich zawiadomień, bądź zgłaszania zawiadomień przez jednostki z innych powiatów uczestniczące w akcji gaśniczej – sprawę tę należałoby uściślić w razie kolejnego podobnego badania.

Warto dodać, że odpowiedzi na zadane pytania nie udało się uzyskać od Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego dla Miasta Gliwice, który przedstawił następujące wyjaśnienie: *informuje, że tut. organ nadzoru budowlanego nie prowadzi ewidencji i związku z tym nie posiada informacji, w żądanym we wniosku zakresie, przeprowadzonych interwencji związanych z zapaleniem sadzy w kominach budynków mieszkalnych na terenie Miasta Gliwice. Wobec braku zawiadomień przekazanych przez KM PSP w Gliwicach można jednak założyć, że odpowiedź – gdyby taką ewidencję PINB prowadził – nie wniosłaby odmiennych danych.*

² Miasto Częstochowę i powiat częstochowski obejmuje działaniem jedna komenda: KM PSP w Częstochowie, ale udzieliła odpowiedzi pozwalającej rozdzielić liczbę interwencji między miasto i powiat.

Raport.

Reagowanie straży pożarnej i nadzoru budowlanego na pożary sadzy w kominie

4.4 Działania powiatowego nadzoru budowlanego

Powiatowe inspektoraty nadzoru budowlanego zostały zapytane także o podjęte, w wyniku przekazanego zawiadomienia, kroki.

PINB dla Miasta Częstochowy przedstawił informację, że nie posiada takich informacji. Nie prowadzi podobnych zestawień ze względu na brak przepisów, które obligowałyby go do tego.

Tymczasem sąsiedni PINB dla powiatu częstochowskiego już takie informacje posiada i udostępnił je. Wynika z nich, że w każde przekazane mu zawiadomienie (przypomnijmy – PINB zadeklarował 47 takich zawiadomień) zaowocowało nakazem przeprowadzenia kontroli przewodów kominowych na podstawie art. 62. ust. 3 Prawa budowlanego.

Również PINB powiatu kłobuckiego zareagował na przekazane zawiadomienie nakazując skontrolowanie komina. Zaznaczono jednak wyraźnie, że nie zakończyło się to decyzją nakazującą usunięcie nieprawidłowości, czy tym bardziej zakazem użytkowania budynku.

W Pszczynie nadzór budowlany wskazał otrzymanie dwóch zawiadomień, jednak nie zdecydowano się na podejmowanie kroków wskazanych w prawie budowlanym (nakaz kontroli i usunięcia nieprawidłowości, zakaz użytkowania). Nie można tego jednak interpretować jako bezczynności ponieważ: *W jednym z przypadków właściciel sam usunął nieprawidłowości i dostarczył protokół z kontroli przewodów kominowych, a w drugim przypadku organ nadzoru budowlanego poszukuje unikającego kontaktu właściciela.*

Ostatni PINB, który w toku badania przekazał informacje o posiadaniu zawiadomień nt. pożaru sadzy to omawiany już inspektorat w Sosnowcu. W tym przypadku *wezвано zarządcę do przedłożenia stosownych dokumentów potwierdzających usunięcie ewentualnych nieprawidłowości i prawidłowość funkcjonowania przewodów kominowych w budynku.* Warto dodać, że takie dokumenty zostały w PINB złożone, potwierdzając usunięcie nieprawidłowości.

W kolejnych krokach należałoby przyjrzeć się, czym takie nakazy się kończą, czy PINB ma narzędzia do skutecznej egzekucji wydanych decyzji w tym zakresie.

5. WNIOSKI I REKOMENDACJE

- Na wstępie zaznaczyć trzeba, że PSP wyposażona została przez państwo w wystarczające uprawnienia kontrolne oraz „represyjne” w zakresie egzekwowania obowiązku usuwania zanieczyszczeń z przewodów kominowych.
- Jednak na 930 przypadków podjęcia interwencji w związku z zapaleniem się sadzy w kominie, tylko w jednym przypadku nałożono mandat karny.

W tym miejscu trzeba przypomnieć, że obowiązujące przepisy prawa w zakresie usuwania zanieczyszczeń z przewodów kominowych są tak skonstruowane (obowiązek cyklicznego czyszczenia), że w przypadku ich przestrzegania zapalenie się sadzy jest mało prawdopodobne. Oznacza to, że w każdym przypadku zapalenia się sadzy istnieje graniczące z pewnością podejrzenie, że właściciel lub zarządca budynku jednorodzinne lub bloku dopuścił się

Raport.

Reagowanie straży pożarnej i nadzoru budowlanego na pożary sadzy w kominie

popętnienia wykroczenia z art. 82 § 2 kodeksu wykroczeń, a także uzasadnione podejrzenie, że wypełnił znamiona przestępstwa z art. 91a prawa budowlanego.

- Trzeba wyjaśnić: to nie strażacy uczestniczący w akcji gaśniczej mieliby nakładać mandat karny, lecz każdorazowo informacja o akcji gaśniczej powinna być przedmiotem czynności kontrolno-rozpoznawczych w zakresie przestrzegania przepisów przeciwpożarowych oraz wstępnego ustalania nieprawidłowości, które przyczyniły się do powstania pożaru. Stosownie do art. 23 ustawy o PSP czynności takie mogą prowadzić strażacy upoważnieni przez właściwego komendanta Państwowej Straży Pożarnej, którzy mają również prawo do nakładania mandatów karnych, a także skierowania zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa z art. 91a prawa budowlanego.
- Jedynie w 6% interwencji wywołanych pożarem sadzy w kominie PSP zawiadomiła powiatowy inspektorat nadzoru budowlanego o tym fakcie. W stosunku do ilości interwencji podjętych przez PSP są to tak małe aktywności, że można przyjąć, że współpraca w tym zakresie pomiędzy PSP a nadzorem budowlanym praktycznie nie istnieje. Nadzór nie wszczyna postępowań, bo nie otrzymuje z PSP informacji o pożarach.
- Fakt, że na 930 przypadków zapalenia się sadzy nałożono tylko jeden mandat i tylko w niewielkiej części przypadków skierowano zawiadomienia do PINB może wskazywać, że informacja o pożarze nie jest przedmiotem czynności kontrolno-rozpoznawczych, co świadczy o bierności PSP w zakresie przeciwdziałania pożarom kominów i ścigania osób odpowiedzialnych za nie, a działania straży ograniczają się do ugaszenia pożaru wywołanego zaniedbanie właściciela lub zarządcy budynku.
- Tzw. przekazanie obiektu po pożarze właścicielowi lub zarządcy ze zaleceniem sprawdzenia komina przez kominiarza lub nawet z zakazem użytkowania budynku nie będące decyzją administracyjną, o której mowa w art. 26 ustawy o PSP (zwłaszcza, jeśli odbywa się bez kontroli wykonania tego obowiązku), nie jest skutecznym środkiem nadzorowania przestrzegania przepisów przeciwpożarowych.

Jak więc wyobrażamy sobie postępowanie Państwowej Straży Pożarnej w przypadku zapalenia się sadzy w kominie po zakończeniu akcji gaśniczej? W każdym przypadku:

- Na miejsce zdarzenia powinna zostać wezwana Policja, jako organ uprawniony do ścigania przestępstw (chodzi o art. 91a prawa budowlanego), celem wykonania czynności koniecznych dla zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa przed ich utratą, zniekształceniem lub zniszczeniem.

Można się zastanawiać, czy nie należałoby najpierw ustalić, czy właściciel lub zarządca budynku posiada zaświadczenia (wydane przez uprawnione osoby) dotyczące spełnienia obowiązku usuwania zanieczyszczeń z przewodów dymowych i spalinowych oraz kontroli stanu technicznego przewodów kominowych. Trzeba mieć jednak na względzie dwie sprawy. Po pierwsze, prawo zezwala, aby usuwaniem zanieczyszczeń w budynkach mieszkalnych

Raport.

Reagowanie straży pożarnej i nadzoru budowlanego na pożary sadzy w kominie

jednorodzinnych zajmował się właściciel nieruchomości, niekoniecznie osoba uprawniona np. mistrz kominiarski. Drugie zastrzeżenie związane jest z racjonalnym podejściem do zdarzenia pożaru sadzy – w regularnie czyszczonym kominie (nawet przez osobę bez uprawnień) nie powinno nagromadzić się tyle sadzy, że dojdzie do jej pożaru. W związku z tym racjonalnym jest podejrzenie, że pożar jest wynikiem przestępstwa z art. 91a prawa budowlanego.

- Na miejsce zdarzenia powinien zostać wezwany kominiarz, który po przeprowadzeniu oględzin komina decydowałby o dopuszczeniu do korzystania z budynku, a przy braku takiej zgody natychmiast powinna zostać wydana decyzja o zakazie eksploatacji pomieszczeń, o której mowa w art. 26 ustawy o PSP.
- niezwłocznie powinny zostać podjęte przez PSP czynności kontrolno-rozpoznawcze celem przekazania stosownych informacji dla Policji, a także Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego celem ewentualnego zbadania stanu technicznego budynku i podjęcia w tym zakresie dalszych działań.
- zasadą powinno być nakładanie przez uprawnionych strażaków mandatów karnych na właścicieli lub zarządców budynków jednorodzinnych lub bloków za wykroczenie z art. 82 § 2 kodeksu wykroczeń.
- zważywszy na pewne „rozproszenie” przepisów dot. utrzymania kominów niezbędna jest w celach prewencyjnych współpraca Policji, PSP i PINB- na etapie zapobiegania i postępowania w przypadku zaistnienia pożaru sadzy.

Raport.

Reagowanie straży pożarnej i nadzoru budowlanego na pożary sadzy w kominie

Raport

Reagowanie straży pożarnej i nadzoru budowlanego na pożary sadzy w kominie

FUNDACJA 360!

Sfinansowano przez Narodowy Instytut Wolności ze środków Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014-2020